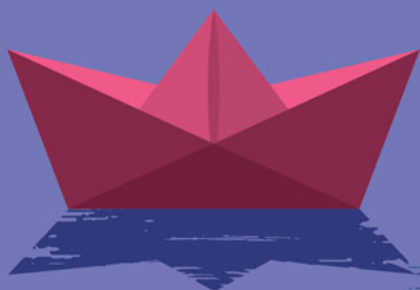

GAUTE
HEIVOLL

KRÁLOVO
SRDCE

FLEET

Gaute Heivoll

Královo srdce

KRÁLOVO SRDCE

Gaute Heivoll

This translation has been published with the financial support of NORLA.

Copyright © Tiden Norsk Forlag AS, 2011

Translation © Kateřina Křišťůfková, 2016

ISBN (pdf) 978-80-7473-415-1

Vetlemu a Tomine

13. května 1775 pověřilo dánské kancléřství v Kodani královského chirurga Hendricha Deegeny úkolem, který stručně řečeno spočíval ve shromáždění dvanácti pacientů z jihonorských fojtství Lister a Mandal. Všichni se nacházeli v různých stadiích obávané kožní choroby, která své oběti pomalu stravovala a často je zřídila natolik, že připomínaly živoucí mrtvoly a strašily své bližní jako přízraky. Pacienti měli být přepraveni lodí přes Skagerrak do kodaňského špitálu Krále Frederika nedaleko Amalienborgu, aby zde byli vyšetřeni, dostalo se jim léčby a pokud možno dosáhli uzdravení. Čtyři z nich se už domů nevrátili. Královo srdce je kniha vycházející z reálných událostí, avšak zároveň napsaná v průzračných sférách mezi skutečností a snem.

I.

Někdy v průběhu noci dorazili na místo. Dveře se rozlétly, svíčky uvnitř divoce zaplápolaly a otec nesoucí dívku celou cestu v náručí klesl na kolena a položil ji v tmavé místnosti na slamník. Fojt, který je přivedl, potřásl kloboukem, až se voda rozstříkla, a vzápětí zmizel se svými pomocníky do tmy, svítilny nesli všichni zdvižené, jako staré zbraně.

— — —

Otec, jemuž kapalo z vlasů i vousů, uvedl její jméno, věk a místo původu. Vše bylo patřičně zaneseno do záznamů. Vrhł pohled na německého lékaře, který stál nadále v pološeru u dveří a třpytily se na něm kapky deště, pak se zadíval na dívku ležící ochable na slamníku, přitom si třel zmrzlé ruce a tiskl si je pod mokrým oděvem k břichu. Pomalu se mu do nich vracelo teplo a cit. Sklonil se nad dívku, odhrnul jí vlasy z čela a uvolnil spletený opasek. Potom jí vytáhl z rukávu šatů levou ruku, po ní pravou – obě paže padly bezvládně na zem. Deegena si nevšímal, ani ostatních lidí stojících okolo s chvějícími se svítilnami. Klečel tu jako ve sluji plné světla a soustředil se na své ruce, na své prsty. Posadil se za dívčinými zády na paty a přitom mumlal zmatená slůvka. Neodpovídala, věděl však, že ho slyší. Podařilo se mu opřít si její hlavu o rameno a dokázal jí

tak vysoukat šaty k břichu a k hrudníku a nakonec jí je přetáhnout přes hlavu.

— — —

Nahá mu netečně spočívala na klíně, zatímco Deegen, který měl ještě stále přes ramena pelerínu, ji ve studené záři svítilny vyšetřoval. Měla nemocí zasažený a silně opuchlý celý podbříšek, k tomu otevřené rány a praskliny na jedné straně krku, těsně pod uchem. Z ran jí vytékaly čůrky průhledné tekutiny, jako by se z ní cosi tlačilo ven, cosi zlého a nemilosrdného.

— — —

Otec vylíčil, jak několik dní namáčel natrhané pruhy látky se vzorem třešní do ledové dešťové vody a přikládal jí je a měnil, a přesto se její stav zhoršoval. Pak jim pověděl o její sestře a také o matce. V místnosti přitom panovalo hrobové ticho. Uvědomoval si, že už dlouho nemluvil souvisle, v celých smysluplných větách, ani k nikomu, kdo by mu rozuměl. Nedíval se ani na Deegena, ani na ošetřovatele, oni však do jednoho hleděli na něj a všechno, co řekl, bylo zaneseno do záznamů.

— — —

Deegen jí uvolnil cáry kolem krku, rozřezal a přestříhal je zahnutými nůžkami. Dívkou přitom probíhaly slabé záchvěvy, jako by ji někdo zaživa loupal. Nejspodnější vrstvy měla téměř zarostlé do mokvajících ran a z masa jí jako drobné kořínky rostlin visela uvolněná vlákna. Deegen poté odložil pláštěnku, zapálil svíčku, chráně ji přitom dlaní, a najednou se mu rysy podivuhodně roz-

jasnily a vyhladily. Rozepnul si manžetové knoflíčky a vyhrnul si rukávy košile. Čelo měl zbrázděné asymetrickými vráskami, v očích se mu odrážel plamínek svíce a dalo se tušit, že je mužem, jehož zušlechtilo duševní utrpení. Pak vložil do plamene skalpel s čepelí ve tvaru listu, držel ho tam, dokud se z kovu nezačalo kouřit, špičkou poté uvolnil zbylý propletenec a rány vyčistil, aby tekutina mohla volně odtékat.

— — —

Dívka ležela s očima zavřenýma, z krku jí přitom stoupal zápach. Otec bedlivě sledoval, jak skalpel lehce a opatrně řeže, avšak nasládlý pach ho přinutil zatěkat pohledem. Polkl a oči sklopil, v kapkách na podlaze viděl záblesky světla, viděl obyčejné boty a kožené holínky okolostojících, neodvažoval se však zrak pozvednout a pohlédnout někomu z nich do očí. Oblečení se mu ztěžka lepilo na záda a stehna, zátylek měl ledový a svaly na krku se mu napínaly jako provazy. Přitiskl jí jednu ruku na čelo, druhou jí přidržel bradu, a tak jí svíral hlavu pevně, aniž si to vůbec uvědomovala.

— — —

Poté, co se Deegen vypořádal s otevřenými ranami na krku, přiklekl k dívčinu podbříšku a stejně nábožně odstranil prosáklé pruhy látky také zde. Pak otevřel koženou brašnu, v níž o sebe cinkalo několik skleněných flakonků a cínových stříkaček. Z jednoho flakonku vytáhl korek a nasál do stříkačky hladké, stříbřitě se třpytící kapky, které vstříkl přímo do rány. Dívka ležela stejně klidně jako předtím, obličej měla čistý a bílý,

v obočí jí ulpívaly kapičky vody a otec je setřel palcem. Vzápětí se jí oči pod víčky protočily a jeho ochromil strach. Poplácával ji dlaní po tvářích, pokusil se v ní probudit život, avšak Deegen ho zarazil.

Umírá. Copak to nevidíte. Umírá.

Ne, odvětil Deegen. Neumírá.

Otec dál upíral pohled na perlící se kapky, které klouzaly po kůži podobně jako kapky vody po namaštěné holínce, ale nakonec všechny do jedné zmizely v ráně, jako by každá z nich obsahovala hádanku i odpověď.

Co to je? řekl.

Rtuť.

Rtuť?

Deegen vzhlédl.

Zahání zlo.

— — —

Otec nevěděl, jak dlouho takhle seděli, ale Deegen nakonec dívce na ránu přiložil nový, čistý obvaz a upevnil ho. Nato vrátil cínovou stříkačku a flakonky do brašny a brašnu zavázal hedvábnou šňůrou. Sfoukl svíčku a vstal, jeho stín se dlouze a hrozivě natáhl po podlaze mezi postele, na nichž leželi ostatní pacienti.

Bude nutné ji ostříhat, prohlásil.

— — —

Dívka spočívala otci naprosto klidně v klíně, zatímco její vlasy padaly pod nůžkami v těžkých zplstnatělých chomáčích k zemi, jako by jí čepele odstříhávaly samu chorobu a ta ji postupně opouštěla. Otec poprvé zamžoural na ošetřovatele stojící mlčky okolo, uviděl

pult s otevřenými lékařskými záznamy, tuhé listy, brk namočený do inkoustu a obrovitý stín, který brk vrhal na stěnu.

— — —

Po ostříhání ležela dál malátně a tiše s očima zavřenýma a rty pootevřenými. Její téměř holá hlava se mu na chvíličku dotkla břicha a on ucítil, jak ho strniště vlasů píchá. Pohlédl na ni, byla k nepoznání, a přesto stále stejná. Ještě několikrát se na ni zadíval. Někdo odkudsi vytáhl nemocniční košili z bílého plátna, praskala jako jemný papír, a on ji dívce přetáhl přes hlavu. Sotva otevřela oči.

Jsi vzhůru? zeptal se.

Už neprší?

Ne.

Chci domů.

Já vím, řekl. Brzy se vydáme domů.

— — —

Pak přišel na řadu on. Vysvlékl si mokré potřísněné šaty a hodil je na hromadu u dveří. Kůži měl lepkavou a studenou a Deegenova svítlna ji jemně rozzářila, jako sníh v noci.

Kdy jste se narodil?

Uvedl datum a rok.

Vypadáte starší, prohlásil Deegen a pozvedl svítlnu.

Otec neodpověděl, vrhl však pohled na dívku spočívající na slavníku s rozevřenou dlaní položenou na břiše – okamžitě zavřela oči.

Deegen ho dlouho vyšetřoval, potom svítlnu sklopil.

Nemáte žádné rány.

Otec neodpověděl. Deegen vstal, jeho zašpiněné jezdecké holínky zavrzaly, odložil svítilnu na psací pult.

Nevidím žádné rány, zopakoval. Nikde žádné viditelné rány.

Informace byla zapsána. Otec slyšel, jak hrot pera škrábe po papíru. Pak se pero zastavilo. Otec polkl a zíral do plamene, zavřel oči, cítil, že dívka na něj upírá pohled, a nemohl tomu zabránit. Vzápětí uslyšel Deegenův hlas:

Je třeba ho také ostříhat. Vlasy i vousy. Ostříhejte ho.

— — —

Klečel na podlaze jako před oltářem světla, přitom mu několik ošetřovatelů současně odstříhávalo a odřezávalo nejdříve vlasy, poté vousy. Padaly mu do úst i do očí, snažil se zachytit Deegenův pohled, avšak lékař se zabýval pacientem na jedné z postelí opodál v pološeru. Jakmile byl do lékařských záznamů zanesen poslední údaj, přidělili mu košili se šněrováním na zádech, stejnou, jakou dostala dívka, a teprve v té chvíli mu došlo, že všichni ostatní pacienti jsou oděni stejně.

— — —

Prostrčil jí pod zátylek jednu ruku, druhou přitom vsunul do podkolení, a když dívku opatrně zvedl z matrace, kadeře se jí svezly z temene. Jejich volné zbytky jí z čela a tváří sfoukl jako prach ze staré sklenice. Nesl ji kolem kachlových kamen boulicích se horkem a naplněných rachotícím vzteklym ohněm, kolem řady nízkých kavalců přistrčených ke stěně až do nejtemnějšího kouta místnosti. Nedíval se na ostatní pacienty, nýbrž kráčet jako poslepu k prázdné bílé posteli, před

níž si klekl a dívku na ni opatrně položil. V téže chvíli zanaříkala, jako by ji probudil z mnohaletého spánku. Olízla si suché rty, otočila hlavu na stranu a vytřeštila oči.

Kde to jsme?

To nic. Jsem u tebe.

Dál naprosto strnule ležela a naslouchala. Oči měla velké, temné a lesklé zároveň.

Poslouchej, pronesla tiše.

Co?

Už neprší. Zadívala se na něj. Už neprší.

— — —

Seděl na krajíčku pelesti, dívka mezitím podřimovala pod přikrývkou. Po chvíli si vyzul holínky, svázal tkaničky dohromady a boty pověsil přes sloupek postele, aby z nich odkapala voda. Promýšlel situaci, přitom si pomalu vytvářel obrázek o místnosti. Dokola leželo na kavalcích celkem sedm lidí, v poklidu je obcházel pět ošetřovatelů v zástěrách po kotníky. V hlavě mu setrvalé šumělo, jako by se mu uvnitř v lebce ještě snášel déšť.

— — —

Brzy dorazili další pacienti. Starý muž, který nedokázal jít sám, byl přenesen přes práh na nosítkách vytvořených z bidel, konopných lan a koňských žíní. Byl tak lehký, že oba muži, kteří ho nesli, nosítka odložili, jako by byla prázdná. Stařec měl přes sebe přehozenou deštěm se lesknoucí koňskou houni, a jakmile ji nosiči odhrnuli, objevily se otevřené rány a místností se rozlil žluklý zápach. Na pažích a nohou měl staroch černé koláče ran, které se z odstupu podobaly zaschlému blátu

nebo mezi zmrzlému v led. Z ran mu na všechny strany trčela stará sláma a měl v nich zarostlé zbytky cárů látky. Někdo se nejspíš pokoušel mu je odtrhnout, avšak vzdal to a nyní to vypadalo, jako by tělo úplně poslední pruhy obinadel stravovalo. Stařec se třásl a chvěl a rty se mu pohybovaly, nevyhloudil však ani slovo. V očích mu blýskalo, zíral do světla bez mrkání. Deegen se nad něj sklonil a prohlížel mu rány, stařec přitom otevíral ústa a přežvykoval, jako by pojídal syrové maso.

— — —

Deegen provedl totéž co předtím: nejprve se skalpelem, poté s cínovými stříkačkami, k tomu rány očistil peroutkou podobající se ptačímu ocásku. Po chvíli vzepřeli starce do sedu, chomáče vlasů na zátylku a nad ušima mu ostříhali nůžkami a zbylé strniště mu oholili břitvou. Pak ho vyzvali, aby zvedl paže. Okamžitě uposlechl, podpažní jamky měl ošklivé, černé a lesklé se mu.

— — —

Otec seděl na posteli a všechno sledoval. Dívka vedle něj ztěžka dýchala. Díval se na ni pokradmu, jako by páchal zločin, a říkal si, že se podobá chlapci. Na dlaních a tváři cítil vlny horka od kachlových kamen, místností se vznášel nakyslý odér z ran a vlhkých oděvů a on se poprvé po mnoha týdnech cítil téměř klidný. Upadl do mlhavé dřímoty, oči se mu zavřely, slyšel mumlající hlasy u dveří, slyšel sem tam zakašlání pacientů, zaškrobání nohy od židle, slyšel, jak se v kamnech sesunulo dřevo, až nakonec všechno splynulo, uvolnil se a nic už se ho netýkalo. Viděl nebe a lehká oblaka rýsující se

proti slunci jako skluznice saní, viděl dlouhá ohýbající se chapadla, stoupající kouř, pavučiny a vlnící se vlasy.

— — —

Náhle se probudil, vytržen ze vši té měkkosti a útulnosti, a hleděl přímo do dívčina obličej vyděšeného k smrti.

Co se ti stalo?

Nic. Nic se mi nestalo.

Nemáš vlasy.

To nic. Jenom mě ostríhali.

Kdo?

Uklidni se, odpověď. Jenom mě prostě ostríhali.

Kde je Siri?

Není tu.

Je doma?

Ano. Je doma.

Kde je máma?

Je doma. Jsou doma.

— — —

Poznal, k čemu se schyluje, podepřel ji a ze starého zvyku se pokusil shrnout jí vlasy, sevřít je do pěsti a odtáhnout je, aby si je nepotřísnila zvratky tlačícími se jí z hrdla. Cítil, jak se jí tělo schoulilo kolem palčivé díry v žaludku a jak se jí dívka ze všech sil snaží vytlačit ústy. Dávila, aniž z ní cokoli vyšlo, a protože on už nemusel dbát na její dlouhé vlasy, držel jí místo toho ruce ztěžka na obou ramenech. Tak tam seděl, dokud návaly neutichly a nepřešlo to. Poté ji položil, hlava jí přitom ochable visela, jako by dívka spala a snila o moři, o větru vanoucím mezi brázdami na poli, o ptáčích

a pryskyřnicích a tajných stezičkách pod stromy. Položil jí svou mohutnou dlaň na hlavu, jako by ji chtěl promáčknout skrze postel, až do podlahy, do něčeho měkkého a teplého, co by ji zcela obklopilo. Po chvíli jí druhou dlaň položil na břicho. Tak seděl dlouho, nepohodlně a podivně zkroucený, přitom si všiml, jak moc má špinavé ruce. Seděl nehybně, až se mu před očima začaly dělat mžítka a ztratil cit v prstech, a teprve tehdy mu došlo, že usnula.

— — —

Ulehl znovu pod přikrývku, avšak trhl sebou, když zvenčí zaslechl blížící se koně a několik hlasů. V odlesku světla z lamp uviděl, jak se otevírají dveře. Vešla mladá žena s kojencem v náruči. Měla rozedrané boty a byla zablácená až po lýtky, neustále klidně hovořila na dítě a na kladené otázky odpovídala tak, jako by to byl dotěrný hmyz, který se snaží odehnat. Vyzvali ji, aby se svlékla, odmítla však. Stála tam mlčky a temně, jako by byla jen svým stínem. Nakonec jí dítě museli z rukou vyrvat, načež ji dva ošetřovatelé přidrželi každý z jedné strany za paži, aby jí bylo možné rozříznout svršky nožem a strhnout z těla. Nahá pak klesla na kolena a schoulila se, vlasy jí spadly do tváře. Deegen si celou dobu, co jeden z ošetřovatelů prováděl u psacího pultu zápis, svítil na její vyzáblá záda, na nichž ostře vystupující páteř vrhala na kůži podivuhodně živé stíny. Když jí stříhali vlasy až na kulatou lebku, klečela nadále nehybně, avšak povolně. Její dítě kdesi mimo dohled plakalo. Pak i jí přidělili širokou nemocniční košili, kterou si okamžitě přetáhla přes hlavu, a dítě jí vrátili do náruče.

— — —

Dlouho do noci hořelo v kamnech a pravidelné hučení ohně naplňovalo místnost tak, až měl nakonec pocit, že s ním splynul. Víc pacientů nedorazilo a Deegena nebylo nikde vidět, jen ošetřovatelé procházeli tiše a nesměle mezi postelemi, kamny a psacím pultem. Z ostatních kavalců se ozývalo tiché sténání, vnímal zvuky těl obracejících se neklidně na slamnících a někde nad sebou nebo pod sebou slyšel děťátko vydávající drobné, stříbřitě lesklé bubláni. Občas někdo kdesi v místnosti polohlasně promluvil a jemu došlo, že to je stařec, který si brumlá cosi pro sebe nebo mluví s královským poslem, jehož vidí jen on sám. Nosítka, na nichž ležel, postavili předtím těsně ke kachlovým kamnům a starcova svrastělá tvář se nyní v načervenalé záři ohně neklidně mihotala. I on měl na sobě nemocniční košili. V místnosti posedávali a polehávali ostatní ubytovaní pacienti, bílé oděny a ostříhaní téměř dohola. V pološeru se podobali vyčerpaným pastýřům pod nočním nebem.

— — —

Uvažoval o svém životě a připadalo mu, jako by žil tři sta let. Nespál, avšak ani nebděl. Lehce podřimoval a přemýšlel o dívce ležící vedle něj, o tom, jestli ji ráno pozná.

— — —

Když se rozednilo, v kamnech už nehořelo, v místnosti však stále panovalo příjemné teplo. Po probuzení nejprve dlouho ležel. Ve chvíli, kdy dívka otevřela oči, seděl na pelesti a hleděl na ni s jakýmsi nejasným

očekáváním. Kdesi ve městě hodiny sedmkrát tence a chvějivě odbily a vzápětí se u kamen hlasitě rozpovídal stařec. Dívka polykala a nakonec jí z koutku úst vytekla pramínek slin. Řinul se jí ze rtů, musela se posadit, přidržel jí ruku pod bradou a ona nechala hlenovité sliny volně stékat.

— — —

Ošetřovatelé donesli několik hnědých hadříků a dívka si sliny otřela, jak nejlépe dovedla. Později všichni dostali cínové misky, do kterých jim ze začouzeného hrnce rozdělili řídkou kouřící polévku. Otec si mnul ruce, jako by mu byla zima. Na druhém konci místnosti plakal kojeneček, zatímco jeho matka, sedící s odhaleným prsem na pelesti, přisouvala k bradavce jeho ústa vydávající drásavý křik. Vyfoukal dívce polévku, přidržel jí před ústy lžici, ona se na ni však jen podívala a zavřela oči. Ulehl spolu s ní a nechal polévku stát, dokud nezchladla. Pak se zvedl a zády k dívce ji snědl. Jakmile dojedl, píchlo ho v žaludku, jako by pozřel štěrka a bahno, a ucítil vůni květin. Zavřel oči a přemýšlel o svém životě, potom oči otevřel, avšak vůně květin nezmizela. Znovu ulehl vedle dívky, tak blízko, až cítil na břiše její teplo, a dlouho ležel v květinové vůni, dokud mu nedošlo, že cítí zápach z otevřených ran.

— — —

Oba strávili v polodřímotě téměř celé dopoledne, on si představoval nesčetné zkroucené listy, které na podzim odnáší řeka, ale kdykoli se otevřely dveře, svaly na krku a zátylku mu ztuhly a napřímil se. Dovnitř pokaždé zavanul syrový pach popela, bláta a promočených ko-